

**Toespraak in de Amsterdamse Studenteneklesia op 8 Juni 2014
door Alex van Ligten**

Pinksteren - doopdienst

Voorlezing uit het boek *In den beginne*

Genesis 15:5-18

Het woord van JHWH voerde Abraham naar buiten.

Hij sprak tot hem:

Kijk naar de hemel en tel de sterren, als je ze tellen kan...

En hij sprak tot hem:

Zo zal jouw nageslacht zijn.

Hij vertrouwde zich toe aan JHWH

en die achtte hem daarom, als een gerechte;

hij sprak tot hem:

Ik ben JHWH

die jou heeft doen uitgaan uit Oer der Chaldeeën

om jou dit land te geven, dat jij het erven zult.

Abram sprak:

Mijn heer, JHWH,

hoe zal ik weten dat ik het erven zal?

Hij sprak tot hem:

Breng mij een koe, een geit en een ram van drie jaar,
een tortelduif en een duifje uit het nest.

Hij bracht ze hem alle,

sneed ze doormidden

en legde telkens de ene helft tegenover de andere,

maar de vogels sneed hij niet doormidden.

Gieren daalden neer op de lijken

en Abram joeg ze weg.

En het geschiedde,

de zon was bijna onder,

dat een diepe slaap op Abram viel.

Daar: verschrikking, duister, groot, viel op hem.

En hij sprak tot Abram;

Weet dat jouw nageslacht, weet, dat zij

vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet voor hen is,

daar zullen zij slaven zijn

en onderdrukt worden vierhonderd jaar.

Maar ik, het volk dat hen tot slaven heeft gemaakt, zal ik berechten

en dan zullen zij uittrekken met grote bezittingen.

Jij echter zult komen bij jouw voorvaderen in vrede

en in hoge ouderdom begraven worden.

Het vierde geslacht zal keren naar hier

want dan pas is de schuldenmaat der Amorieten vol.

En het geschiedde, toen de zon was ondergegaan,

in de zwarte nacht:

een rokende oven, een fakkel vuur

trok tussen de stukken door.

Die dag sloot JHWH een verbond met Abram:

Aan jouw nageslacht geef ik dit land

van de Rivier van Egypte tot aan de Eufraat, de grote rivier.

Toespraak

1.

'En het geschiedde toen zij in Bethlehem waren dat de dagen vervuld waren dat zij baren zou...' – Nee, ik heb niet per ongeluk de toespraak voor Kerstmis meegenomen, maar ik wou wel dat het Kerst was: de geboorte van een kind, daar kunnen we ons allemaal van alles bij voorstellen, het is ontroerend, het is mooi, daar ben je met hart en ziel, heel je gevoel, bij.

'De Heer is waarlijk opgestaan, halleluja.' – Nee, ik vergis me ook niet met Pasen, maar ik wou wel dat het dat was, Pasen. Een appel aan hart en verstand beide. Een prachtige, hoopvolle boodschap, dat de dood het einde niet is, maar dat het kerstkind, groot geworden, de dood overwonnen heeft. Je kan erover praten, wat het voor je betekent, 'waarlijk opgestaan'. Welke inhoud geef je aan die woorden? Daar zijn we hier gek op, dat soort kwesties.

Maar dit, flarden van verhalen, klankresten, met 'geraas als van een stem', 'tongen van vuur', wat moet je daarmee? Het staat in een oud verhaal dat 'Handelingen der apostelen' heet. Daarmee begon alles, beweerde de kerk altijd. Toen gingen die apostelen, gezanten van Jezus, de wereld in en bekeerden iedereen. Iedereen? Nee, een paar andere geloven bleven dapper weerstand bieden.

Er begon op die ene vijftigste dag na Pasen niks. Er ging van alles door. Er werd een volgende stap gezet in de grootse wandeling van het geloof in de wereld. De geest van Jezus werd vaardig over zijn volgelingen. Rook was erbij, en vuur. De volgelingen van Jezus moeten direct geweten hebben waar dat op sloeg, of liever: waar het naar terugverwees.

Want de mensen in dat oude verhaal hadden een nóg ouder verhaal, van hun volk dat uit de slavernij kwam, ze waren vrije mensen geworden. Ze trokken door een woestijn en kwamen langs een berg, vijftig dagen na hun wonderbaarlijke bevrijding. Ze kregen daar bij rook en vuur en een hoop gedonder aan de hemel de boodschap dat de macht van hun bevrijding van ze hield. Dat hij vrienden met ze wilde zijn. Of zij dat ook wilden? 'Ja, dat willen wij,' riepen ze. En ze dachten in dat nog oudere verhaal waarschijnlijk meteen aan een nóg ouder verhaal, het oerverhaal van Pinksteren.

Dat hebben wij gelezen.

Ook daarin die macht die vriendschap wil. We noemen hem God, af en toe is dat een verwarrende term. Want er zijn vele goden die op ons afkomen met hun leuzen en beloften, en allemaal willen ze wat van ons: dat wij ons sufkopen, dat wij ons laten inpakken door angst, dat wij geweld gebruiken. Deze wil een vriend voor ons zijn. Ons, zoals we hier zitten? Of alleen die types die achter Jezus waren aangegaan? Of alleen dat volk dat hij bevrijd had?

Het is, als hij het hun en ons belooft, bestemd voor alle mensen. Handelingen somt hele volksstammen op die het horen en er gehoor aan geven. In het Abramverhaal eindigt het ook met zo'n lange lijst van volkeren. Abram wordt trouwens de vader van alle gelovigen genoemd. Joden, christenen en islamieten stammen van hem af. Vriendschap dus, van zijn kant met alle mensen op aarde. De vriendschap wordt bekrachtigd door een oud offerritueel. De verbondssluiting heet dat.

2.

Abram en God gaan dat verbond sluiten. Rook en vuur zijn er als in Handelingen en Exodus, bij de berg, een duisternis is er zoals over Egypte kwam vóór de uittocht.

Abram treft alle voorbereidingen: door midden gesneden offerdieren legt hij aan weerszijden - daar tussendoor moeten de verbondspartners elkaar tegemoet lopen, als om te zeggen: 'Zoals deze dieren moge het ons vergaan als wij dit verbond opheffen. Zonder elkaar zijn wij net zo half als deze dieren.'

Abram is er helemaal klaar voor, en dan gebeurt er iets opmerkelijks: er gebeurt niets. God komt niet opdagen.

Er komt wel heel ander bezoek: 'Gieren kwamen op de kadavers af en hen joeg Abram weg.' De roofvogels die op het net geslachte vlees afkomen, verjaagt hij. Het werkwoord dat daar staat betekent letterlijk: waaien, blazen. Je ziet de aartsvader wapperen en je hoort hem 'kkssjjt kkssjjt' roepen. De geweldige windvlaag uit Handelingen 2 wordt hier door Abram veroorzaakt met zijn blazende adem en zijn handen om de gieren weg te houden.

En als de dag is voorbijgegaan, 'de zon was bijna onder', valt er een diepe slaap op Abram, als op de mens in de hof van Eden, een doodsslaap, en dan: 'huiver van grote verdrukking valt op hem'. En in die huiver van het duister, tussen waken en dromen, hoort Abram de Stem die hem had weggeroepen uit zijn land: woorden over onderdrukking en slavernij in een vreemd land, en dan uitgeleid worden door hem, de God van het verbond, en in het duister gaat er een oven van rook en een fakkel van vuur tussen de offerdieren door. En het land, de aarde wordt aan hem beloofd. Tien volkeren worden genoemd, zo'n lijst als in Handelingen, die zeggen wil: alle mensen betreft het.

En dat is dan het verbond!

Vreemd verbond. Vreemde vriend, die niet komt opdagen als je hem verwacht, die jou op sterke belofte zet en die je laat wachten. Maar het verhaal is een troost voor die mensen onder ons, die het gevoel kennen niet gehoord, laat staan verhoord te worden, die de ervaring kennen van geloven tegen beter weten in, met moeite vertrouwend op wat maar niet waar lijkt te worden. Je wilt wel, en je bidt om goede dingen: genezing voor iemand van wie je houdt, vrede in Syrië, de geroofde meisjes uit Nigeria weer thuis, geen kinderen die overhoop worden geschoten, alsjeblieft: laat het stoppen. Maar de roofvogels lijken het te winnen: ze werpen bommen, ontvoeren mensen voor losgeld en kweken kanker.

'Het leven kan met wachten heengaan,' schrijft Willem Barnard, 'je hebt - zoals Abram - alles voorbereid, aan jón zal het niet liggen, maar er komt niemand. De dag gaat heen. Er kan een leven mee heengaan, als je op het verbond wilt ingaan, een leven zonder iets anders dan waakzaamheid. Alles blijft eender en alle toebereidselen schijnen tevergeefs. Alles stagneert, het is één en al beklemming, en de roofvogels lijken 't te winnen.' (Willem Barnard, *Bezig met Genesis. Van ark en altaar*, PSL Voorburg 1985, blz. 114-115.) Dat herken je in je leven, dat weten we, dat het zo kan lijken. Het verhaal is nog niet af. Onvoltooid, we wachten nog op de vervulling.

3.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Want dan zou de moraal van het verhaal zijn dat wij een waarschijnlijk juiste visie op het leven ontwikkelen, geen erg positieve, maar wel een realistische. En dan? Verder somberen?

Of doen wat Abram deed? Wachten, waakzaam zijn, intussen de roofdieren verjagen. Roofvogelverschrikker worden, dat is je roeping. In de samenleving gaan en staan als mensen die zich afwenden van wat niet goed is, ertegenin gaan als mensen die dupe worden van slechte maatregelen, onmenselijk gedrag van incompetenten bazen, inhalige functionarissen, visieloze regeerders.

Als mensen hun kind laten dopen, zeggen ze daarmee dat ze kiezen voor een levenshouding die past bij degene in wiens naam we ze dopen: de naam van God die heet: Ik ben met je.

Op de dag dat we vieren dat Jezus' geest zijn volgelingen kracht geeft, dopen we kinderen in de naam van Jezus, 'God geeft vrijheid, hebt elkander lief.'

En dat zingen we ook van hem in het tafelgebed: 'die ons verschijnt in woorden van genade: "hebt elkander lief."' Dat willen wij doen, 'in de geest die de bron is van hoop en vreugde, goedheid en liefde'.

We leven zelf in een onvoltooid verhaal: we vieren de komst van Jezus' kracht in ons midden, we bidden er ook om, en we blijven bidden tot het komt, in het vertrouwen dat Hij komt, de partner in het verbond, de vriend.

Niet passief, achterovergeleund, klagend dat het uitblijft, en dat je er zo weinig van merkt, maar actief, uitziend naar de belofte, de roofvogels wegmaaiend. Er moet een hoop gebeuren, en onze reactie op het aanbod van vriendschap met God is dat we opstaan, het leven en elkaar liefhebben, en zo deel nemen aan de handelingen der apostelen.

Zo moge het zijn.